

М.В.Михайлюк (Київ)

ХІ МІЖНАРОДНА МОЛОДІЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ З ЮДАЇКИ

Актуальність наукових досліджень з юдаїки вкотре підтвердили учасники ХІ Міжнародної молодіжної конференції, що відбулася у Москві 11–13 липня 2006 р. Організував цей форум центр наукових співробітників та викладачів юдаїки у вузах «Сефер» за фінансової підтримки благодійного фонду «Аві Хай», фонду Стенлі Чейза й Американського єврейського об'єднаного розподільчого комітету «Джойнт». До участі в роботі конференції були запрошені студенти, аспіранти, молоді науковці з країн СНД і Балтії – загалом понад 120 осіб.

Відкриття форуму та його пленарне засідання відбулися в актовому залі московської єврейської національної загальноосвітньої школи №1311 («Школа Ліпмана»). Першою зі зверненням до учасників конференції виступила директор центру «Сефер» *В.Кончелова*. Вона підкреслила важливість таких зустрічей для формування і розвитку нових концепцій у дослідженні історії й культури єврейського народу, висловила побажання молодим науковцям наполегливіше вивчати проблеми юдаїки та брати активну участь у різноманітних програмах центру «Сефер». Директор центру юдаїки і єврейської цивілізації Інституту країн Азії й Африки МДУ ім.М.Ломоносова, д-р іст. наук, проф. *А.В.Ковельман* у своїй промові наголосив, що метою гуманітарних наук є пошук правди. Голова академічної ради центру «Сефер», президент Європейської асоціації юдаїки, наук. співроб. Інституту загальної історії РАН, канд. іст. наук *Р.М.Капланов* підкреслив, що молодіжна юдаїка живе та процвітає, а рівень доповідачів вселяє оптимізм щодо фаховості майбутніх студій з єврейської історії, культури й мистецтва. Представниця «Джойнт» в Єрусалимі *Т.Манусова* привітала учасників форуму з черговим зібранням і побажала успіхів у розвитку наукових досліджень із відповідної проблематики.

Наступним етапом роботи конференції стали секції, на яких було представлено широкий спектр проблем, пов'язаних із вивченням місця та ролі юдаїки у всесвітній історії, культурі й мистецтві, методологічними засадами дослідження минулого єврейського народу, історіософських позицій і поглядів окремих видатних особистостей тощо. Секції працювали паралельно. У кожній із 14 виступили від 5 до 12 доповідачів.

Секцію «Єврейська самоідентифікація. Соціологія» було представлено учасниками з Росії та України. Студент Вищої школи економіки Москви *В.Курське* (Тула) проаналізував позиції М.Вебера і В.Зомбарта щодо впливу протестантизму і юдаїзму на становлення капіталістичних відносин. Аспірант Європейського університету Санкт-Петербурга *Д.Нечипорук* розглянув образ російського єврея на шпальтах американського журналу «Free Russia». Його колега із СПбДУ *О.Шайдук* дослідила єврейську ідентичність на прикладі громади Петербурга. Аспірантка педагогічного університету Єкатеринбурга *С.Василук* проаналізувала соціальні та етнічні стереотипи представників єврейської нації у сучасному російському суспільстві. Аспірантка Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАНУ *О.Мучник* виступила з дослідженням про плюралізм і міжрелігійний діалог в юдаїзмі.

Секцію «Антисемітизм та голокост» представляли дослідники з України й Російської Федерації. Канд. іст. наук, доц. *О.Сучкова* (Донецьк) порушила питання про форми прояву антисемітизму в Донбасі в міжвоєнний період. Аспірант Чернівецького державного університету *О.Суровцев* доповів про перебування депортованих євреїв із Північної Буковини і Хотинщини у таборах та гетто Трансїстрії в 1941–1944 рр. Його колега зі Ставропольського державного університету *В.Бельтран* і канд. іст. наук, ст. викладач однойменного державного педагогічного університету *О.Войтенко* виступили з дослідженням про голокост на Ставропольщині, зокрема про методи ліквідації й порятунку єврейських дітей. Аспірантка Національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова *М.Михайлюк* (Київ) акцентувала увагу на ефективності антисемітської наочної нацистської пропаганди засобами образотворчого мистецтва за допомогою демонстрації різноманітних виставок, що проходили в Україні під час окупації. Канд. психол. наук, викладач Одеського національного університету ім. І.Мечникова *С.Чачко* проаналізувала особливості психічного здоров'я євреїв, які пережили голокост, зокрема тих, хто перебував у таборах і гетто. Канд. іст. наук, ст. викладач Запорізького інституту післядипломної педагогічної освіти *С.Гузенков* розповів про антисемітську риторику в деяких сучасних періодичних виданнях України.

Секція «Євреї у Російській імперії» була представлена учасниками з Росії та України. Виступ *А.Воробйова* (Москва) присвячено внеску родини Цедербаумів в історію і культуру Російської імперії. Аспірант Інституту сходознавства НАНУ *Я.Герштейн* (Київ) розповів про історію караїмів у Росії до XX ст. Його колега з Європейського університету *О.Мінкіна* (Санкт-Петербург) зупинилася на політичній культурі євреїв Російської імперії у першій чверті XIX ст. Аспірантка СПбДУ *Є.Певзнер* доповіла про діяльність Товариства охорони здоров'я єврейського населення. Їх пітерський колега з Інституту юдаїки *П.Фарберов* торкнувся питання служби євреїв на російському військово-морському флоті в 1827–1856 рр. Канд. іст. наук, наук. співроб. Інституту монголознавства, буддології й тибетології *С.Курас* (Іркутськ) дослідила життя єврейських родин, яких було вислано в Східний Сибір наприкінці XIX ст. Студенти факультету культурології Уральського державного університету *Є.Рабинович* та *В.Ніколаєва* (Єкатеринбург) представили доповідь про етапи формування єврейської

громади на Уралі до Першої світової війни, а також діяльність її представників, зокрема на Ірбітському ярмарку. Студентка Московської державної класичної академії ім. Маймоніда *Д.Носонова* розповіла про діяльність купецької родини Магідсонів із м. Рославля у XIX–XX ст. Дослідник з Ульяновська *І.Сивопляс* ознайомив слухачів з єврейською взаємодопомогою у повітових містечках Сибірської губернії в період Першої світової війни. *О.Занемонець* (Москва) розглянув питання: чи існував у XVIII–XIX ст. взаємовплив між хасидським подвір'ям і православними монастирями Російської імперії? Канд. іст. наук *І.Зибачинський* (Чернівці) розповів про діяльність Хотинського єврейського благочинного товариства на початку XX ст. Канд. іст. наук *І.Дружкова* (Одеса) дослідила питання про єврейські погроми в Росії у 1905 р., використовуючи публікації місцевих газет.

Секцію «Держава Ізраїль: історія становлення й сучасні проблеми» представляли учасники з Російської Федерації, України та Білорусі. Відкрив секцію виступ *С.Жука* (Луховиці) «Релігійно-політичні основи створення держави Ізраїль». *Р.Сулейманов* (Казань) зіставив риси лідерів єврейського та татарського народів *Д.Бен-Гуріона* й *М.Шаймієва*. *Д.* та *М.Шевельови* (Мінськ) проаналізували історіографію угоди Мак-Маг'она – Хусейна і палестино-ізраїльський переговорний процес із використанням спогадів учасників подій. Дослідники *П.Кушнір* (Донецьк) й *А.Подрядчиков* (Єлець) свої доповіді присвятили палестинській проблемі періоду 1980-х рр. та пошуку шляхів вирішення арабського питання. *А.Локша* (Мінськ) розкрила позиції політичних партій Ізраїлю щодо проблеми врегулювання конфлікту з палестинцями на сучасному етапі. Її колега з Одеси *А.Захарченко* розглянула політику Російської Федерації щодо арабо-ізраїльського мирного врегулювання. *І.Бауліна* (Москва) зупинилася на проблемах розвитку партійної системи Ізраїлю, зокрема на результатах виборів у кнесет XVII скликання.

Секцію «Євреї Східної Європи: джерела, історіографія і дослідження» теж представляли учасники з Російської Федерації, України й Білорусі. Роботу її розпочала доповідь студента Російського державного гуманітарного університету *Ю.Парсамова* про єврейські хроніки епохи Б.Хмельницького, зокрема масштаби «різанини» 1648–1649 рр. *І.Рутман* (Ярославль) розглянув процес виявлення та використання архівних джерел з історії єврейського народу. Аспірантка Гельсінського університету *Д.Михайлова* зупинилася на «хозарській теорії» походження караїмів, що була популярною серед російських дослідників у XIX ст. Викладач із Гродна *Ю.Жуковська* ознайомила слухачів зі світоглядом відомого історика М.О.Гершензона. Про праці С.Я.Борового, що зберігаються в рукописному фондi ОДНБ, розповіла *Т.Подкупко* (Одеса). Дослідниці з Бреста *І.Єленська* й *А.Вовк* розглянули документи ДАРФ про єврейські погроми у Білорусі в 1918–1922 рр., а також джерела з історії євреїв Східної Європи на прикладі родини Берковичів. *С.Чарний* (Москва) зупинився на історіографії офіційної юдаїки у постсталінському СРСР.

Секцію «Історія євреїв у давнину і раннє середньовіччя» представляли в основному учасники з Російської Федерації. *М.Каранаєв* (Нижньокамськ) та *М.Куртсеїтова* (Казань) показали трансформацію структури іудейської армії від Маккавейського повстання до становлення держави Хасмонейів та її придворне суспільство. *Х.Ланченко* (Бахчисарай) і *С.Бабкіна* (Москва) дослідили календар та законодавчі акти Кумрану. *Р.Абрамян* (Москва) познайомив із позицією вірменської історіографії щодо юдейського походження Багратидів.

Секцію «Євреї в СРСР» відкрила доповідь віденського дослідника *Б.Куцмані* «Радянська реформа правопису ідиш у 1920 р.» *В.Клюєва* (Тюмень) представила систему світської освіти в Західному Сибіру у 1920-х рр. на прикладі шкіл м. Тобольська. *Д.Толочко* (Гомель) розповів про долю польських євреїв-біженців на території Білорусії в умовах репресивної радянської політики (вересень 1939 – червень 1941 рр.). Львівські дослідники *В.Гулай* і *Х.Крупка* порушили питання етнічної самоідентифікації євреїв Західної України у 1944–1946 рр., а також деякі аспекти етнорелігійної ідентичності їх у Львові (1940–1960 рр.).

Секцію «Етнологія. Нумізматика» представляли учасники з Росії й України. *А.Страхова* (Харків) дослідила витоки єврейської етнографії, зокрема початковий етап діяльності Російського географічного товариства другої половини XIX ст. *С.Амосова* і *С.Ніколаєва* (Санкт-Петербург) розповіли про традиційний єврейський пологовий обряд на Поділлі, згідно з польовими дослідженнями 2004–2005 рр. *Л.Ланда* (Санкт-Петербург) акцентував увагу на становищі деяких єврейських родин пострадянського Кавказу. Питання функціонування монетного двору в місті Кирк-Ера порушив *М.Чореф* (Бахчисарай).

Секцію «Історія євреїв Східної Європи» представляли учасники з країн СНД та Балтії. Литовська дослідниця *М.Якуліте-Васіл* (Вільнюс) ознайомила слухачів з історією єврейської громади Тракаю. *В.Любченко* (Київ) проаналізував дані різних джерел про демографічні втрати єврейського населення в роки Хмельниччини. *Ю.Данів* (Львів) розповів про єврейський погром у Львові 1664 р. Студентка Брестського державного університету *А.Іванюк* розглянула правовий аспект розвитку єврейських шкіл у Польщі в 1921–1939 рр. Аспірант Білоруського державного університету *В.Серпухов* (Мінськ) дослідив діяльність єврейських студентських організацій Віленського університету Стефана Баторія протягом 1921–1939 рр.

Найкращі доповіді заплановано опублікувати в збірнику наукових статей центру «Сефер» – «Праці з юдаїки».